

HERMAN F. BOUCHERY (1912-1959)

1944

Herman Bouchery werd geboren te Gent op 2 januari 1912 en overleed te Astene op 11 april 1959.

Na schitterende middelbare studiën aan het Koninklijk Atheneum te Mechelen, kwam hij in 1930 aan de Universiteit te Gent waar hij vanaf den beginne blijk gaf van een zeer ruime belangstelling niet alleen voor de specialiteit die hij gekozen had — de klassieke filologie — maar ook voor een reeks aanverwante

gebieden. Onder de leiding van twee der meest vooraanstaande meesters die onze Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte heeft geteld, Joseph Bidez en Hubert Van de Weerd, werkte hij aan een proefschrift over „Themistius' leven en persoonlijkheid naar Libanius' brieven” en promoveerde in 1934 tot licentiaat in de Letteren en Wijsbegeerte, groep klassieke filologie, en hetzelfde jaar tot geaggregeerde van het Middelbaar Onderwijs van de Hogere Graad. Inmiddels had hij ook de aanvullende proef afgelegd tot het bekomen van de graad van kandidaat in de Letteren en Wijsbegeerte voorbereidend tot de Rechten. Na zijn licentiaat werd hij aangesteld als Aspirant van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk onderzoek (9e promotie, 1936-1938), hetgeen hem niet belette

zijn doctoraat voor te bereiden en de cursussen te volgen aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, waar hij vooral werkte onder de leiding van Hubert Van de Weerd en van August Vermeulen. Amper één jaar na het behalen van zijn licentiaat promoveerde hij reeds op 7 oktober 1935 tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte, groep Klassieke Filologie, met een dissertatie over Themistius' leven en persoonlijkheid. Het zij hier aangestipt dat Herman Bouchery de allereerste student was, aan de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte te Gent, die tot doctor promoveerde na de hervorming van het hoger onderwijs, ingesteld door de wet van 1929; hij deed dit overigens op schitterende wijze, vermits hij de titel behaalde met de grootste onderscheiding en met de toejuichingen van de jury. In 1936 werd hij laureaat van de Reis-

beurzenwedstrijd, waar hij eerste werd geklasseerd met 95 % der punten en in 1937 promoveerde hij op even briljante wijze tot licentiaat in de Kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde.

Bij zijn benoeming in 1937 tot adjunkt-conservator en in 1938 tot conservator van het Museum Plantin-Moretus te Antwerpen, ging hij zich toeleggen op de studie van de Renaissance en het Humanisme in de Nederlanden, een onderwerp dat hem tot zijn laatste dag zou blijven begeistere. Van 1942 tot 1944 werd hij als conservator van het Museum Plantin-Moretus door de steden Antwerpen en Brugge belast met de bewaring van hun geëvacueerde kunstschaten, bibliotheken en archieven in het kasteel van Lavaux-Sainte-Anne.

Onmiddellijk na de bevrijding werd hij benoemd tot docent aan de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte onzer Universiteit (1 november 1944) en, als opvolger van August Vermeylen, belast met de cursussen „Overzicht van de kunstgeschiedenis en oudheidkunde” (Fac. L. & W.) en „De plastische kunsten in de middeleeuwen en de moderne tijden” (H.I.K.O.). Hierbij kwamen dan, in 1946 en 1948, de cursussen over de kunstgeschiedenis der Oudheid, vroeger gedoceerd door Hubert Van de Weerd : „De oudheidkunde en de geschiedenis der kunst in de Oudheid” (Fac. L. & W.), „De Griekse en de Romeinse kunst”, „De Griekse en de Romeinse bouwkunst, de beeldhouwkunst, de schilderkunst en de sierkunst” en „De geschiedkundige kritiek, toegepast op een tijdperk van de kunstgeschiedenis : de Oudheid” (H.I.K.O.). Hoe zwaar deze feitelijk dubbele leeropdracht ook was, vermits ze de opvolging omvatte van twee der grootmeesters van het vak, toch wist Herman Bouchery, die in 1948 tot professor ordinarius bij de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte was bevorderd, zich op voortreffelijke wijze van zijn taak te kwijten. Zijn colleges waren echte modellen : niet één zin die niet wetenschappelijk verantwoord was, die tevens ook de vrucht niet was van grondig persoonlijk nadenken en beleven; de wetenschappelijke accuratesse ging steeds gepaard met de klaarheid van het exposé en de uiterst verfijnde schakering der gedachte. Op het gebied van de kunstgeschiedenis betekende het onderwijs van Professor Bouchery een ware kentering, daar hij aan deze discipline, door haar wegen en doelen duidelijk te scheiden van deze der kunstkritiek en van het aestheticisme, een streng wetenschappelijk en objectief karakter wist te geven — hetgeen bij veel andere beoefenaars van het vak niet steeds het geval is geweest. Geen wonder dan ook dat hij tijdens zijn korte carrière enkele zeer goede jongeren wist op te leiden, gevormd naar zijn streng wetenschappelijke methodes en tevens bezield door het enthousiasme voor hun vak dat hij hun wist in te boezemen.

Niet alleen als lesgever bewees Professor Bouchery grote diensten aan onze Alma Mater, doch ook door het bekleden van enkele belangrijke, maar helaas ook al te tijdrovende administratieve opdrachten : hij was achtereenvolgens commissaris (1949-50 en 1950-51) en voorzitter (1951-52 en 1952-53) van het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, secretaris van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte (1955-56) en tenslotte dekaan van deze Faculteit en lid van de Raad van Beheer der Universiteit (1956-57 en 1957-58).

Voor deze administratieve taken was collega Bouchery de geschikte man. Vooral was hem een scherp doorzicht eigen, een bijzonder klare kijk in de soms ingewikkelde en kiese problemen die hij had op te lossen. Met een taaie hardnekkigheid wist hij al de plannen en vernieuwingen door te voeren, die hij voorafgaandelijk steeds grondig overwogen en van alle kanten doorzocht had. Steeds even methodisch en nauwgezet, liet hij niets aan het toeval over. Met een merkwaardig vooruitzicht werd, soms jaren op voorhand, het te bereiken doel systematisch voorbereid, de middelen om het te verwezenlijken berekend, het ogenblik om definitief toe te slaan naar voren geroepen. Ontelbaar zijn de diensten die hij én aan de Faculteit én aan het Instituut voor Kunstgeschiedenis op deze manier heeft bewezen, en het zou onbegonnen werk zijn te pogen ze hier alles op te sommen. De tussenkomen van collega Bouchery tijdens de vergaderingen van de Faculteit, de zittingen van de Raad van het Kunsthistorisch Instituut, van de Academische Raad en van de Raad van Beheer waren steeds bezonnen en wel doordacht; steeds bleef hij even kalm en hoffelijk, maar hij aarzelde nooit zijn standpunt hardnekkig te verdedigen en steeds weloverwogen argumenten naar voren te brengen om het te staven. Onder de jongere collega's was hij een dezer die het meeste gezag had verworven en met wiens advies steeds rekening werd gehouden.

Uiterst veelzijdig was de zuiver wetenschappelijke activiteit van Herman Bouchery. In den beginne van zijn loopbaan schrijft hij vooral studies op het gebied van de klassieke filologie en van de geschiedenis van het Laat-Romeinse Keizerrijk. Vooral zijn kritische uitgave met historisch commentaar van 52 brieven van Libanius, uit dewelke het leven, de persoonlijkheid, de omgeving en de rol van Themistius kunnen worden belicht, dient hier vermeld. Het is een uiterst belangrijke bijdrage tot de geschiedenis en het cultuurleven van de IVe eeuw na Chr. in het Oostelijk deel van het Romeinse Rijk. Na zijn aanstelling tot conservator van het Museum Plantin-Moretus vestigde hij vooral zijn aandacht op de geschiedenis van het boek en op de geschiedenis van het Humanisme. Op het eerste gebied schreef hij, naast enkele publikaties over het Museum Plantin-Moretus, een merkwaardige bibliografie betreffende de Antwerpse drukkers (in samenwerking met A. Dermul). Daarenboven was hij van 1940 tot 1948 redactie-secretaris van „De Gulden Passer”, het bulletin van de Vereniging der Antwerpse Bibliofielen, en voor dit tijdschrift schreef hij een aantal zeer geapprecieerde kronieken. Doch het was vooral op het domein van de geschiedenis van het Humanisme dat Herman Bouchery dacht zijn levenswerk te kunnen presteren. Hij publiceerde in dit verband zeer originele studies over Christoffel Plantin, Juan Luis Vives, Balthasar I Moretus, Justus Lipsius en over de Latijnse Lexicografie der XVe en XVIe eeuw in de Nederlanden. Hij had een indrukwekkende documentatie verzameld als voorbereiding tot een kritische uitgave met historisch commentaar van de volledige briefwisseling van Justus Lipsius, die hijzelf als zijn levenstaak beschouwde. Zijn vroegtijdige dood heeft hem belet zijn opzet te verwezenlijken. Wel bezitten wij van zijn hand een merkwaardige synthese over de persoonlijkheid van onze grote humanist : in 1948 werd hij

immers uitgenodigd door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België om met de Klasse der Letteren en der Morele en Staatkundige Wetenschappen samen te werken aan de Justus Lipsius-hulde, die dat jaar doorging. De rede die hij ter dier gelegenheid uitsprak en die door de Academie werd gepubliceerd in haar Mededelingen, is wellicht, in beknopte vorm, het scherpste portret dat ooit van Justus Lipsius werd gemaakt. Onder de publikaties van Professor Bouchery op het gebied van de kunstgeschiedenis stippen wij in de eerste plaats aan zijn uiterst gewichtige uiteenzetting over de „Noden en toekomst van de Vlaamse kunstgeschiedenis”, een uitgave van het August Vermeylen-Fonds, in dewelke hij scherp reageerde tegen de verwarring, die al te vaak gemaakt wordt tussen de kunstgeschiedenis, een discipline, die hij op zuiver wetenschappelijke en objectieve gronden wenste te vestigen, en de kunstkritiek en het aestheticisme met hun al te subjectieve waardeoordelen. Wat meer in het bijzonder de kunstgeschiedenis der oudheid betreft, vestigde hij zijn aandacht op het ingewikkelde probleem van de Romeinse portretplastiek uit de tijd der Republiek en op de houding van Plato ten opzichte van de beeldende kunst. Ook over de kunstgeschiedenis van de middeleeuwen en de moderne tijden vinden wij enkele merkwaardige bijdragen in Professor Bouchery's bibliografie. In samenwerking met F. van den Wijngaert schreef hij een belangwekkend werk over de betrekkingen van P. P. Rubens en het Plantijnse Huis. Verder vinden wij nog een postume bijdrage over de ontwikkeling van het binnenhuis-tafereel in de Vlaamse en Hollandse schilderkunst van de XVe tot de XVIIe eeuw. Maar we kunnen alles niet vermelden. Nochtans moeten wij nog de nadruk leggen op de grote rol door Professor Bouchery gespeeld in de oprichting en de werking van het Nationaal Centrum voor de studie der Vlaamse Primitieven. Hoezeer hij ook in de internationale milieus der kunsthistorici werd geapprecieerd moge blijken uit het feit dat hij tot één van de twee Belgische vertegenwoordigers gecoöpteerd werd in het „Comité International d'Histoire de l'Art”, het organisme dat de internationale congressen voor kunstgeschiedenis organiseert.

Ook bij een ander aspect van Herman Bouchery's activiteit moeten wij nog even, al is het maar terloops, blijven stilstaan. Hij was de zoon van twee socialistische militanten — zijn vader was oud-minister D. Bouchery — en zijn ganse levenshouding was van de socialistische idealen doordrongen. In de jongste jaren speelde hij een steeds groeiende rol in de groep der socialistische intellectuelen geschaard rondom het tijdschrift „Socialistische Standpunten”, in hetwelk hij enkele zeer opvallende bijdragen liet verschijnen, o.m. een „Open brief aan de schrijvers en de kunstenaars die socialisten zijn” en „Het Socialisme nu en morgen”. Het is zeer kenschetsend voor de persoonlijkheid van Herman Bouchery dat hij zich in deze politieke bijdragen scherp kantte tegen elk sektarisme en een zeer actieve campagne voerde voor meer verdraagzaamheid in alle politieke aangelegenheden.

Deze enkele woorden over Herman Bouchery als Professor, als wetenschapsman en als politiek essayist zijn helemaal ontoereikend om zijn personaliteit

te tekenen; zoveel andere facetten zouden nog moeten belicht worden : de hartstochtelijke muziekminnaar, de ware vriend die met sympathie ieder menselijk probleem kon beschouwen en steeds wijze raad kon verstrekken. Maar vooral twee karaktertrekken dienen nog met nadruk onderstreept te worden: eerst en vooral zijn bijna puriteins plichtsbewustzijn waarbij hij noch zichzelf noch de anderen ontzag, en dan zijn grote verdraagzaamheid. Hoe konsekwent hij zijn eigen levensopvatting heeft doorgevoerd, toch had hij een ware eerbied voor de opvattingen en de levenshouding van andersdenkenden, zolang hun meningen oprecht en beredeneerd waren. Een van zijn laatste artikels handelt over verdraagzaamheid.

Professor Bouchery overleed, na een korte ziekte, op 11 april 1959. Hij was amper 47 jaar oud.

S. J. DE LAET.

PUBLIKATIES VAN HERMAN F. BOUCHERY

IN BOEKVORM

Themistius in Libanius' Brieven. Critische Uitgave. Rijksuniversiteit Gent, Werken uitgegeven door de Fac. der Wijsb. & Lett., nr. 78, 1936.

Bibliographie betreffende de Antwerpsche drukkers. Met een historische inleiding (met A. DERMUL). Antwerpen, 1938.

P. P. Rubens en het Plantijnsche huis (met F. VAN DEN WIJNGAERT). Maerlantbibliotheek, IV, Antwerpen, 1941.

Het Museum Plantin-Moretus. Een beknopte schets. Antwerpen, 1941.

Le Musée Plantin-Moretus (trad. par ALB. SAUVAGE). Bruxelles, 1942.

Noden en toekomst van de Vlaamse kunstgeschiedenis. A. Vermeylefonds, 1955.

ALS BIJDAGEN IN TIJDSCHRIFTEN EN VERZAMELWERKEN

Contributions à l'étude de la chronologie des discours de Themistius. L'Antiquité Classique, V, 1936.
Maurits Sabbe als conservator van het Museum Plantin-Moretus. De Gulden Passer, XVI-XVII, 1938-39.

Enkele bladzijden uit de geschiedenis van het Museum Plantin-Moretus. Het kladboek van conservator Max Rooses' briefwisseling. De Gulden Passer, XVI-XVII, 1938-1939.

Aanteekeningen betreffende Christoffel Plantin's houding op godsdienstig en politiek gebied. De Gulden Passer, XVIII, 1940 en XIX, 1941.

P. P. Rubens als boekillustrator. De Gulden Passer, XVIII, 1940.

Justus Lipsius. Honderd Groote Vlamingen, Antwerpen, 1941.

Laboris et Constantiae Elogia. Een onuitgegeven gedicht door Johannes Hemelarius aan Balthasar I Moretus opgedragen. De Gulden Passer, XIX, 1941.

Latijnsche Lexicographie der XVe en XVIe eeuw in de Nederlanden. De Gulden Passer, XXII, 1944.
Juan Luis Vives. De Gulden Passer, XXII, 1944.

Renaissance en Humanisme. Baekelmans ter Eere, Antwerpen, 1945.

Latijnsche Letterkunde in de Middeleeuwen. De Gulden Passer, XXIII, 1945.

Waarom Justus Lipsius gevierd? Meded. Kon. Vl. Acad. v. Wetensch., Lett. en Sch. K. van België, Kl. der Lett., XI, 1948, nr. 8.

Beschouwingen over de Romeinse portretplastiek uit den tijd der Republiek. L'Ant. Class., XVII, 1948.
Beschouwingen over de Romeinse portretplastiek in de laatste eeuw der Republiek. Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis, XII, 1949-50.
Plato en de beeldende kunst. Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis, XV, 1954.
Het maecenaat der Openbare Besturen. Socialistische standpunten, I, 1954.
Klemskerke en Pont-à-Lesse. Een hoopvol vertrekpunt. Socialistische standpunten, II, 1955.
Het Socialisme dienen. Open brief aan de schrijvers en kunstenaars die socialisten zijn. Socialistische Standpunten, III, 1956.
Des arcs triomphaux aux frontispices de livres. Les fêtes de la Renaissance, I, Paris, 1956.
Terug naar de Toekomst. Een oproep tot de socialistische jongeren. Uitgave van „Jeugd”, 1957.
Au service du socialisme. Lettre ouverte aux écrivains et artistes socialistes. Socialisme, IV, 1957.
Het Socialisme nu en morgen. Socialistische standpunten, V, 1958.
De ontwikkeling van het binnenhuis-tafereel in de Vlaamse en Hollandse schilderkunst van de XVe tot de XVIIe eeuw. Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis, XVII, 1957-1958.
Politiek en Verdraagzaamheid. Socialistische Standpunten, VI, 1959.

Een aantal opstellen van H. F. Bouchery, onder dewelke zekere onuitgegeven, werden samengebundeld en zullen in de loop van 1962 verschijnen bij de uitgeverij Ontwikkeling te Antwerpen.